

N

Näitleja Toomas Suuman, kes on Jakob Liivast kirjutanud mitu näidendit, räägib, et peab Jakob Liiva tikut ja ruumi, mida tema isiksus kaaneseaga kandis, suurimaks, mida Rakvere linnaruum viimasel aastajal on endas hoidnud ja kandnud.

ANDRES PULVER

andres.pulver@virumaateataja.ee

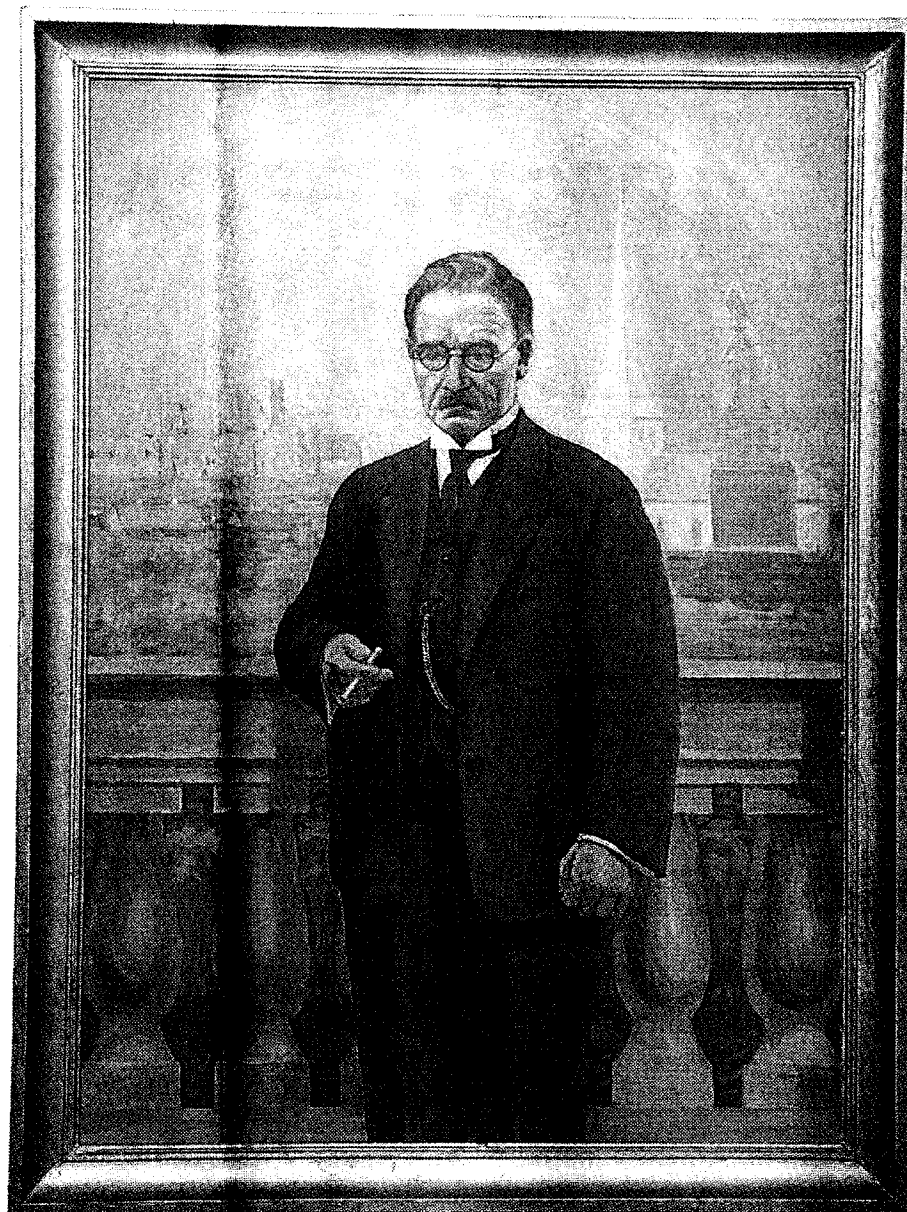
Kõige käegakatsutavam, mida Jakob Liiv järeltulevatele põlvedele jättis, on Rakvere teater. Maja ja sellesse sündinud institutsioon. See on ülioluline linnale, aga ka tervele Eestimaaale, sest teater sõidab ju kogu aeg ringi. "Läbi tema on saanud see võimalikuks," kõneleb Suuman. Ise Jakob Liiv teatrimaja ja teatri sündi ei näinudki.

Kui ta teatrimaja ehitamise idee 1920-ndate keskel Rakvere linnavolikogus välja käis, võttis linnavolikogu vastu otsuse teatrimaja ehitada. "Volikogu lasi end täiesti hullumeelsest ideest pimestada. Sinna kuulusid täiesti normaalsed, mõistlikud, pragmaatilised inimesed, kes käisid maksumaksja rahaga loode-tavasti väga ausalt ringi. Jakob Liival oli aga idee, mis kandis endas nii võimsat unistust, ja see lükkas kasulikkuse ühel hetkel kõrvale," pajatab Suuman.

Niisuguseid asju juhtub väga harva. Rakvere linnal on olnud privileeg seesugune asi üle elada. Kui-igi mõni aasta hiljem varises kõik kokku – saabus majanduskriis, raha sai otsa ja hoone jäi kinni naelutatud uste ja akendega seisma. Aga ükskord ehitati see siiski valmis.

Jakob Liivale oli antud väga palju asju, mida õppida ei saa. "Ilmselt selleks, et seda ära kasutataks, ja ta tegi seda maksimaalselt," lausub Suuman.

Toomas Suuman on kindel, et

TARO LUTTER

Jakob Liiv tegi võimatu võimalikuks

Rakverlased võiksid teada ja peaksid teadma, mis mees oli Jakob Liiv. Kas aga teatakse, on omaette küsimus. Kirjamees, linnapea, kõnemees, teatri ellukutsuja. Maa sool. Mees, kes muutis võimatu võimalikuks.

Eesti riigi tekkimise võimalikkuse löid Jakob Liivad ehk kümned ja sajad külakooliõpetajad. Eesti riik ei saanud sündida õhku. "Unustamine on meie rahva suur omadus, ja on paraku ikka veel. Me elasime sajandeid lõpmatu allumise ajas, mis on selle unustlikkuse vorminud ja võibolla ka geenina rahvusesse sisse pannud. Ori ei saa endale sellist luksust nagu mä-

Arnold Vihvelini maalitud Jakob Liiva portree Rakvere teatris.

letamine lubada. Tal on ju mäletada ainult alandust," mõtiskleb Suuman.

Just külakooliõpetajad, kelle hulka kuulus ka Jakob Liiv, olid need, kes löid võimaluse oma riigi sünniks. Palgata mehed, kes püsisid hinges tänu pisikesele põllulapile ja koolilaste toodud toidule. Kellel, nagu Jakob Liiv on meenutanud, talvel juuksed magades seina külge kinni külmusid. "Need mehed kandsid vabaduse ideed ja tegid võimalikuks selle pinna sünni, millelt sai alguse riik. Me võlgname neile kõik, mis meil praegu on. Võlgname ka mõtte, et inimesed võivad moodustada rahva," räägib Toomas Suuman.

"Tegelikult löid nad pinna selleks, et sünniks midagi täiesti võimatu. Emotsioonideta mõtlemine ütleb meile, et Eesti vabariik on täiesti võimatu nähtus. Ja see teeb mu uhkeks nende meeste ja naiste üle. Just need külakoolimeistrid – Jakob Liivad – tegid võimatu võimalikuks."

Jakob Liiva tõstab Suuman külakooliõpetajate seast eriti esile. "Ta oli täiesti renessanslik isiksus, tänu antusele. Ta oli sündinud rahvajuht. Ta suutis inimesed ära teha vahetult silma vaadates ja öelda, et mehed-naised – me peame tegema nii, nagu mina mõtlen. Ja tehtigi."

Eriti paradoksaalne on see, et Jakob Liiv ise tahtis olla vaikne ja tagasihoidlik kirjamees, ehkki sai aru, et noorema venna Juhani tasemele ei küündi ta ligilähedalegi. "Ta valutas oma südant kogu

eluaja, et tema nii ei suuda. Samas see, mida ta suutis, tuli ilmselt nõndavõrd loomuldasa ja ehk isegi kergelt," kõneleb Suuman.

Ja meenutab, et kui ta kirjutas näidendit "Liivad", rääkis ta vanamemmedega, kes veel Jakob Liiva mäletasid.

"Kui Jakob kõnet pidas, oli olnud enam-vähem nagu Assisi Franciscuse puhul – linnud lõpetasid laulmise, vihm jäi järele ja tuul rauges. Kaasasündinud anne. Ilmselt sama, mis Juhani väljendus tekstides."

Inimesed läksid rahvakoosolekule Jakob Liivale vastu vaidlema ja naasid sealt ning leidsid, et tuleb ikkagi talitada nii, nagu Jakob arvas. "Ta läks volikokku oma teatri ehitamise ideega, teades, et see on võimatu. Ja tuli sealt ära ning asi oli täiesti võimalik," sõnab Suuman.

Riigiarhiivis on säilinud kunagised volikogu istungite protokollid, kust ilmneb, et päris mitu inimest lahkus istungilt, teatades, et Liiva idee on hullumeelsus ja linna huvisid pööraselt kahjustav. "Ja siis läksid nad koju ja tegid salaja annetuse. Nad tahtsid jääda ausaks oma seltsi ja valijate ees, aga olla ausad ka isenda ees," räägib Toomas Suuman.

"Üht-teist me ikka unustame, aga on asju, mida me unustada ei tohi," lausub Suuman. Ja räägib, et peaks ikkagi ajama asjad nii kaugele, et Rahvaaias seisaks üks pronksist vanamees, kes vaataks morni näoga nagu Arnold Vihvelini maalitud portreel seada maja, mis tema algatusel püsti on pandud.

"Linn võiks selle ära teha küll. Tõeliselt suurele linnapeale, kelle mõõt ületab poliitiku mõõdu, tasub sammas püsti panna," sõnab Suuman.

Järgmisel neljapäeval möödub Jakob Liiva sünnist 160 aastat. Selle tähistamiseks toimub 28. veebruari õhtul pidulik üritus Rakvere linnavalitsuse valgus saalis, kus Grete Jürgenson, Tiina Mälberg ja Toomas Suuman loevad ette Suumani lühinäidendi Jakob Liivast "Saksad söitsid saaniga".

Üht-teist me ikka unustame, aga on asju, mida me unustada ei tohi.

TOOMAS SUUMAN

näitleja